بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ހިދާޔަތުގެ މަގު

އަހަރު: 02 އަދަދު: 42 24 ރަމަޟާން 1431 3 ސެޕްޓެމްބަރު 2010 އިޞްދާރު: މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް

އަޅުކަންކުރުމުގައި ދެމިތިބުމުގެ މުހިއްމުކަން

ބަރަކާތްތެރި ރަމަޟާން މަހާ އަޅުގަނޑުމެން އަތުވެދާނެ ކިޔަމުންދާހިނދު، ހަނދާނަށް ގެންނަންޖެހޭ މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް ވެއެވެ. އޭގެތެރެއިން އެއްކަމަކީ، އަޅުކަންކުރުމަކީ ވަކިދުވަސްވަރަކާ ގުޅިފައިވާ ކަމެއްނޫންކަމެވެ. ވަކިން ހާއްސަކޮށް ނަމާދުކުރުމީ ރަމަޟާންމަހާ ގުޅިފައިވާ އަޅުކަމެއް ނޫންކަން އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާންކުރަން ޖެހެއެވެ. ހަމައެހެންމެ އަޅުކަމަކީ ހަމައެކަނި ނަމާދުކުރުމާއި ތަރާވީހު ނަމާދު ކުރުމާއި ޤުރްއާން ކިޔެވުމުގައިވެސް ނުވާނެއެވެ. ރަމަޟާންމަހު ރޯދަހިފުން ފަރުޟުވިނަމަވެސް ވިސްނަވާށެވެ، ނަމާދަކީ އަހަރުމެންގެއަށް އަންނަ ހުރިހާ މަހެއްގައި، އަހަރުމެންގެ އަންނަ ކޮންމެ ދުވަހަކު ފަސް ފަހަރު ނަމާދުކުރުމަކީ، މުސްލިމުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރައްވާ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރަމަޟާންމަހު ރޯދަހިފުން ފަރުޟުކުރެއްވީ ހިދާޔަތްދެއްވި ﷲ އެވެ. ރަމަޟާންމަހު މުސްލިމުން ކުރާ ކަންތައްތަކުގެ ބޭނުންތަކަށް ވިސްނާލުމާއި ގެންގުޅުމަކީ ހުރިން އެހެންހެން މަސްލަހަތު ގައިވެސް، މުސްލިމުންގެ ޒާތުގެ އެކަށީގެ ދަރުވޮށީގެ ގޮތުގައެވެ. އެހެންކަމުން، ރަމަޟާންމަހަށް ޚާއްޞަ ދިރާސާތުގައިވެސް މުސްލިމުންގެ އަޅުކަމަށް ހިނގުމާއިގެ އަންނާނެ ނުޖެހޭނެއެވެ. މުސްލިމުންގެ ހިތައިން އިސްލާމީދީން އެދޭނީ، މަތީ އަޚްލާޤީ މިންގަނޑުތަކުން، އަޅުކަންކުރުމުގައި ދެމިތިބުމަށެވެ.

ދީނުގެ މަތީގައި ދިރިހުރި ހުރިހާ ރޫހާނީ ކަންތައް ބޭނުން ހަނދާނެއް ނެތި ފާނީ ދުނިޔޭގެ ބާޠިލު ހިތާމައިގައި ބައްޓަންވެގެންވެއެވެ. އެއީ މިޒަމާނުގެ ގޮތެއް މަތު އަންނަނިވި، ދީނުގެ މަގުގައި ވަގުތު ބާކީކުރުން އެކަމަށް ހުރަވެ، އިޙުލާޞްތެރިކަމުގައި އެހެނީކަމުގައި، އެންމެ މަތީ ވަގުތު ކަންތައްތަކަށް އެކަށޭނަކަމުގައި، އެއްވަރުގެ ގޮތަށް މަތު އަޚްލާޤީ ހިނދުގައި ތަރައް ނުކުރާކަން

އަޅުގަނޑުމެން މުޙައްމަދުގެ ސުންނަތް 99 އަދި 100 ވަނަ އާޔަތުގައި އަންގަވާފައިވެއެވެ. "އެއިން މީހެއްގެ ގާތަށް މަރު އަންނަހިނދު ދަންނަވާނެއެވެ. އަޅުގެފާނު އިލާހު! މާތް ރަސްކަލާނގެ ހަށިގަނޑު ކުރިން އަނބުރާ ފޮނުއްވާނދޭވެ! މާތް ރަސްކަލާނގެ ތަކުރާރު ކޮށްލަމުން ނުބައިކަމެއް އަދިވެސް ކުރިން ނުކުރާށެވެ. ހަމަގާތަރީތަކުން، އެއީ އެކި ބަސްތަކެކެވެ. މަރުގައި ހުރިހާ ދުވަހަކު ހަމަހަމަ އެއީ ހިތާމައެއްކަމަށްވާ ދުވަހު ބަރުޒަޚު ހާލަތުގެ ކުރިމަތިލާށެވެ."

އިންސާނާގެ ޠަބީޢަތް ބަޔާންކުރައްވަމުން މާތްﷲ ވިދާޅުވެއެވެ. ﴿ إِنَّ ٱلۡإِنسَٰنَ خُلِقَ هَلُوعًا ۞ إِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ جَزُوعًا ۞ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلۡخَيۡرُ مَنُوعًا ﴾(سورة المعارج: 19 - 21) މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން އިންސާނާ ހެއްދެވީ ކެތްމަދުކޮށް ކަންތެރިކަންކުރެ މީހެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެ އިންސާނާއަށް ނުބައިކަމެއް ކުރިމަތިވެއްޖެ ހިނދެއްގައި ކަންތެރިކަން ކުޑަވެދެއެވެ. އަދި އާސާއަށް ހެޔޮގޮތެއް މެދުވެރިވެ ތަނަވަސްކަމެއް ލިބިއްޖެނަމަ، އެއިން ހެދިކުރުމުން މަނާވެގެންނެވެ." މިއީ އިންސާނާގެ ޠަބީޢަތް ކަމުގައިވިޔަސް، މިކަމުން އިސްތިސްނާ ކުރެވިގެންވަނީ ނަމާދު ކުރުމުގައި ދެމިތިބޭ މީހުންނެވެ. މިކަން އަންގަވަމުން އެކަލާނގެ ވިދާޅުވެއެވެ. ﴿ إِلَّا ٱلۡمُصَلِّينَ ۞ ٱلَّذِينَ هُمۡ عَلَىٰ صَلَاتِهِمۡ دَآئِمُونَ ﴾(سورةالمعارج:22-23) މާނައީ: "ނަމާދު ކުރާމީހުން ފިޔަވައެވެ. އެބައިމީހުންނީ ނަމާދު ކުރުމުގައި ދެމިތިބޭމީހުންނެވެ." އެހެންކަމުން، މިއާޔަތްތަކުގައި އެބައިމީހުންނަކީ ހަމައެކަނި ނަމާދު ކުރާމީހުން ނޫންކަމެވެ. އޭގެބަދަލުގައި، އެބައިމީހުންނީ ނަމާދު ކުރުމުގައި ދެމިތިބޭ މީހުންނެވެ. ފަހެ، ނަމާދުކުރުމުގައި ދެމިތިބުމުގެ މުހިއްމުކަން އަޅުގަނޑުމެން އެނގިގެންދެއެވެ.

- ބާކީ ޖެހިގެން 2 ގައި -

ޙައިޟުވުމަކީ ދަރުމަތާއި ޘަވާބު އުނިވެގެންދާކަމެއްނޫން

މަރްޔަމް ޝަފާނާ

ޙައިޟަކީ އާދަމުގެދަރިންގެ ތެރެއިން އަންހެނުންނަށް الله ﷻ މިންވަރުކުރައްވާފައިވާ ކަމެކެވެ. ޢާއިޝަތުގެފާނުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެންވެއެވެ. مَا أَخْبَرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلىَّ اللَّـــهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَلسَّيِّدَةَ عَائِشَةَ، يَوْمَ أَصَابهَا الْحَيْضُ وَهِيَ فِيْ الْحَجِّ (دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّـــهِ صَلَّى اللَّـــهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِسَرِفَ وَأَنَا أَبْكِي، فَقَالَ: (مَا لَكِ أَنَفِسْتِ). قُلْتُ نَعَمْ، قَالَ:(هَذَا أَمْرٌ كَتَبَهُ اللَّـــهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ) (رَوَاهُ الْبُخَارِي وَغَيْرُهُ). މާނައީ: "ޙައްޖުގެ ތެރޭގައި ޢާއިޝަތުގެފާނު ޙައިޟުވުމުން އެކަމަނާ ސަރިފުގައި ރަސޫލާ ބައްލަވަން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. "އެކަމަނާ ރޮއިގެން ހުންނެވިއެވެ." "މިކަންކަމާ ފާހަގަ ކުރައްވައި ރަސޫލާ ޙައިޟުވީތޯ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ." "އާނއެކެވެ." "ޙައިޟަކީ ކުރީގައިވެސް އަންހެނުންނަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ކަމެކެވެ."

ރަމަޟާންމަހު ނަމާދާ ރޯޒާގެ ޢަމަލުތަކުގައި ވަރަށް ޙައިޟުވެރިޔަކަށް ބައެއް އަންހެނުން ބޭނުންވާ އެހެން ކަމަކީ ހުއްދަ ކުރެއްވިއެވެ. އެހެން ޙައިޟުވެރިޔާއަށް ރަމަޟާން ވީމާ، ނަމާދުކުރުމާއި ރޯޒާހިފުމާ ޝަރީޢަތުގައި ޙަރާމްކަން ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން ރަމަޟާނާއި ޙައިޟުގެ ޢަމަލުތަކުގެ ހުރިހާ ޘަވާބާއި ދަރުމައިން މަޙްރޫމްވާކަން ދެކެން ބައެއް އަންހެނުން ދެކެތެރިވެގެންވެއެވެ.

ނަމަވެސް ޙައިޟުވެރިޔާ އަންހެނުން ބޭނުން އެކަމާ ވަރަށް ހިތާމަ ކުރައްވައެވެ. އެހެން ޢަމަލުތަކުގެ ދަރުމައާއި ޘަވާބު ލިބޭނެކަމުގެ ޙަދީޘެއް ރިވާކުރައްވައެވެ. (إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كَتَبَ اللَّـــهُ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلَ مَا كَانَ يَعْمَلُ صَحِيْحًا مُقِيْمًا) (رواه البخاري) މާނައީ: "އަޅަކު ބަލިވެއްޖެނަމަ ނުވަތަ ދަތުރުވެއްޖެނަމަ، އޭނާއަށް ސިއްޙަތާއި ހުރިހާލަތުގައި ކުރިކަމުގެ ދަރުމަ ލިބޭނެއެވެ." އެބަހީ ޘަވާބު ލިބޭނެއެވެ.

މިޙަދީޘް "ބަލިވެއްޖެނަމަ" ބުނާ ބަހުގެ މާނައިގައި ޙައިޟުވެރިޔާ ހިމެނޭ ނޫނީ ހިމެނޭ ނުހިމެނޭކަމާމެދު ޢިލްމުވެރިން ބަލައެވެ. އެހެން ޢާއްމު ޢިބާދަތްތަކުގައި އާދަވެގެން އަންހެނަކު ކުރަމުން އަންނަ އަޅުކަމުގެ ނަމާދާއި ރޯޒާ ޝަރީޢަތުގައި ޙައިޟުވުމުގެ ސަބަބުން ދޫކޮށްލުމުން ޘަވާބު އުނިނުވާނެކަމަށް ޢިލްމުވެރިން ދެކެއެވެ. މިހެންކަމުން ޙާލަތުގައި ޙައިޟުވެރިޔާއަށް ކުރެވޭ ސަބަބުން ނުކުރެވުނު ޢަމަލުތަކުގެ ދަރުމަ الله ﷻ އެދެވޭނެއެވެ. ޙައިޟުގެ ދުވަސްވަރުގައި އެކަމަކު އެހެން ޢިބާދަތްތަކުގެ ދަރުމައާއި ޘަވާބު ދޫވާނެއެވެ.

މިހެން މިކަން އެނގެނީ ޙައިޟުގެ ދުވަސްވަރު އަދި ޙައިޟުވުމުން ޢިބާދަތްތަކުގެ ދުވަސްވަރު ތަފާތު ކަމުގެ ކުރުމެވެ. އެހެން އެކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޙައިޟުގެ ދުވަސްތަކުގެ ނަމާދާއި ރޯޒާ ނުކުރެވޭ ހާލަތެވެ. މިކަމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމަކީ ރީތި ދަރުމަވެރި ކަމެކެވެ. މިޙާލަތުގައި ޝަރުޢީ ސަބަބަކާހުރެ ކުރަމުން އައި ޢަމަލުތަކުގެ ދަރުމަ ލިބޭނެކަމުގެ ޙަދީޘް ދަލީލެވެ.

ޙައިޟުވެރިޔާ ރަމަޟާން މަހުގެ ރޯޒާ ނުހިފާ، ނަމާދު ނުކުރާ ކަމުގައި ވިޔަސް، އެކަމަނާއަށް ޘަވާބާއި ދަރުމަ ލިބެއެވެ. އެހެން، ރަމަޟާންމަހު ކުރާ އެހެން ޢިބާދަތްތައް ކުރުމުން ޘަވާބު ލިބޭނެއެވެ. الله ﷻ ވޮސް، އެކަމާބެހޭ ޢިލްމުވެރިންގެ ނުކުތާ ޘަވާބާއި ދަރުމަ ހޯދުމަށް، ފާފަށް ދުޢާކުރުމާއި ޛިކުރުކުރުމާ ފިކުރުކުރުމާ ބައިތުލްމާލުގެ ސަދަޤާތުގެ ބާބުތަކުގައި ރަމަޟާންމަހު ކުރެވޭ ފުރުޞަތު ހުރެއެވެ. އަދި ދަރުމައާއި ޘަވާބު ހޯދުމަށް ޤުރުއާން ކިޔެވުމާއި ޞަދަޤާތްދިނުމާއި ފަދަ ޢަމަލުތައް ހިމެނޭ ކަމެކެވެ.

ރަމަޟާންމަހަކީ ދުޢާ ކުރައްވާ ބަރަކާތްތެރި މަހެކެވެ. الله ﷻ ފަރާތުން ޘަވާބާއި ދަރުމަ ލިބިގަތުމަށް ޙައިޟުވެރިޔާ އަންހެނުންވެސް މަސައްކަތް ކުރަމުން ދަރުމަ ހޯދުމަށް ބައިވެރިވުމަކީ މުހިއްމު ކަމެކެވެ.

ފުރަތަމަ ސަފުޙާގެ ބާކީ...

އެހެންކަމުން، ރަމަޟާންމަހުގެ ފާއިތުވެދިޔަ ދުވަސްތަކުގައި ކުރެވުނު ކަންކަން އަލުން ދެނެގަތުމަށް ނަފްސަށް ސުވާލުކުރަން ޖެހެއެވެ. ރަމަޟާންމަހު ނިމުމަކާ ގާތްވީއިރު، ރޯޒާ ހިފުމުގައި ޙައްޤުތަކަށް ކުރެވުނު އުނިކަންތައް ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ތައުބާވާން ބޭނުންވާނެއެވެ. ދެން ރަމަޟާންގެ ނިމުނު ދުވަސްތަކުގެ ފާފަތައް ފުއްސަވައި ދެއްވުމަށް ދުޢާކުރަން ޖެހެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ޤަދްރުގެ ރޭގެ ފަޟީލަތް ހޯދުމަށް ކުރިއަރާ ދުވަސްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރަންވީއެވެ.

އެހެންކަމުން، އެއްބަޔަކު ވެސް ހޭލުންތެރިކަމާއެކު ރަމަޟާންމަހު ފުރުޞަތުން ބޭނުންހިފުމަށް ގޮންޖެހެއެވެ.

ޢަބްދުލްމަޖީދު ޢަބްދުލްބާރީ

لَيلَةُ القَدْرِ ވީ ޤަދަރުވެރި ރޭ

އަޙްމަދު ޒަހީރު ޢަލީ

ޙަމްދާއި ޝުކުރު ﷲ އަށް ކުރަމުއެވެ. އެކަލާނގެއާއި
ޞަލަވާތާއި ސަލާމުގެ ދުޢާއިން އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ފޮނުއްވި
ރަސޫލާ މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ރޫޙަށް ކުރަމުއެވެ. މިބައިގައި
އަންނާނީ ލައިލަތުލް ޤަދްރުގެ ޚާއްޞަ ކަންކަމާއި ކުރެވޭ
އަޅުކަންތަކާއި ފަޟީލަތްތަކާ ބެހޭ ބައެއް މަޢުލޫމާތު ﷺ އަށް ކުރައްވާ ތަޢުލީމްތަކުގެ
ރޫޙުން އެނގޭ ގޮތަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްލުމެވެ.

ﷲ ތަޢާލާ އަހަރެން އަށް ވަޙީކުރައްވާ ގޮތުން މުސްލިމުން
ޤަދަރުވެރިކުރައްވާ މިރޭ ރަމަޟާން މަހުގެ ރޭތަކުގެ ތެރޭގައި ފަހުގެ ރޭ
ރަމަޟާނުގެ އެއް ރޭ ވާނީ ކުރެއްވިއެވެ. މިއަހަރުގެ ރަމަޟާން މަހުގެ
ނަބިއްޔާއަށް ވަޙީކުރެއްވި ޤުރުއާނާ އެކުގައި ޝަރަފުވެރިވީއެވެ. މިރޭ ތަނަވަސް އެކި
ގޮތަށް ލަފާކުރެވެއެވެ. މިއަހަރު ރަމަޟާން މަހުގެ ފަހުގެ ދިހަ ރޭގެ
لَيلَةُ القَدْرِ ވީ ރޭ ކުރިން ބުނެވިއެވެ. އެއީ 83 އަހަރާއި 4 މަސް ވަންދެން ﷲ އަށް
އަޅުކަން ކުރުމުން ލިބޭ ސަވާބު އެއްކަލަ ކުރުމުން ލިބޭ ރޭއެވެ.
ޤުރުއާނުގެ ދެ އާޔަތަކުން އެނގޭ ވާހަކަ ބާވައިލެއްވި ރޭ ގަވަދު
އެބަޔާނެވެ. އެބޭފުޅުން އެއްވެސް އާޔަތުގައި القَدْرِ سُورَةُ ގެ ފުރަތަމަ
އާޔަތެވެ. ﴿ إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ﴾ މާނައީ: ”ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފުޅު (އެބަހީ: ޤުރުއާން) ބާވައިލެއްވީ
لَيلَةُ القَدْرِ ވީ ރޭގައެވެ.“ އަދި އާޔަތުގައި الدُّخَان سُورَةُ ގެ
3 ވަނަ އާޔަތެވެ. ﴿ إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ ۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴾
މާނައީ: ”ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފުޅު (އެބަހީ:
ޤުރުއާން) ބާވައިލެއްވީ ބަރަކާތްތެރި ރެއެއްގައި ކަމުގައިވެއެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެއީ އިންޒާރު ދެއްވާ
ކަލާނގެ ކަމުގައި ވާކަމެވެ.“

އެރޭއަށް ނަންދެވުނު ސަބަބު: އިމާމުން ބަޔާންކުރައްވާ
ގޮތުގައި އެރޭގެ މަރުތަބާއާ ޝަރަފުގެ ސަބަބުން ކަމުން
ނަމެވެ. ބަސްބަހުގައި ”القدر“ މިބަސް ދިނުމަކީ މަރުތަބާ ދެއްވާ
މާނަގައި ބޭނުންކުރެވެއެވެ. ނުވަތަ އެއީ އެރޭގައި އަހަރުގެ
ކަންތައްތައް ތަޤްދީރުކުރުމުގެ ޙުކުމް ނެރެއެވެ. ނުވަތަ އެއީ އެރޭގެ
އަޅުކަމަށް ސަވާބުގެ ޤަދަރުކަން ތިއްބާ ނެރެއެވެ. އެރޭގެ
ބަރަކާތްތަކެއް: لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ވީ ރޭގައި ދުޢާ ބަލާ ކުރެއްވުމުގެ ބަރަކާތްތަކެއް
ހުންނަކަމަށް ނަބަވީ ޙަދީޘުގައިވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އެއްބަސްވަނީ
އެރޭ ގިނަގިނައިން ބަރަކާތްތަކެވެ. އަދި އެއްބަސްވުމަކީ އެރޭ ގިނަގިނަ
ފަދަ ބަރަކާތްތަކެވެ. އެރޭ ގިނަގިނައިން ބަރަކާތްތައް ލިބޭ
ބޭނުން އެއްކަމަކީ އެރޭގެ އަޅުކަން އެހެން ރޭތަކަށްވުރެ

އިތުރުވެގެން. މިއަހަރުގެ މިކަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބޭނުމެއް
މަސައްކަތް އަހުލުވެރިން ހިނގާފައިވާ ރޭ ބަހައްޓާފައިވެއެވެ.
ދުވަސްވަރަކީ އޭރު ހަމަޖެހިފައިވާ ރަމަޟާން ދުވަހު ބާކީވާ ދުވަސް.
ހަމަލަ ރޭތަކުން ރަމަޟާން ނުކުމެވެ. ދުވާލު ހަމަ ގިނައިރު
ރޭތަކުގެ ތެރެއިން ލައިލަތުލް ޤަދްރު ހުންނަ ރޭ ބަލާގައި ދިރިއުޅޭ.
ތިނަވަރަކަށް އެއީ ބަޔާނޭ ނުބެލޭ ގުރޭފާގައި މާފުޅުވެއެވެ.
ހަމަވެސް ރޭ ލިބޭ ކަރާމާތް ލިބުނު މުއުމިނުންނަށް ފުރުޞަތު
ދެއްވާފައިވެއެވެ. ﷲ ތަޢާލާ އެއްވެސް ރޭ ގުރީވެ ދެވިރެއެވެ.

އެރޭއާ މުތަވެސް ދޫވާ ބަރަކާތެވެ: އެރޭގައި ހުށަހެޅޭ ދުޢާތައް
އިއްޔައާއި ޙާލު ފުނޑުފުނޑު ނުކުރެވޭނެއެވެ. أُبَيُّ بْنُ كَعْبُ ގެ އަރިހުން
މިކަމާބެހޭ ޙަދީޘް ރިވާވެފައިވާ ބަޔާންކޮށްދޭ ގޮތަށްނަމަ (عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ
رَضِيَ اللَّـــهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ : أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللَّـــهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(أَنَّهَا تَطْلُعُ يومَئِذٍ لاَ شُعَاعَ لَهَا) މާނައީ: ”އެދުވަހު އިރުއަރާއިރު
އޭގައި ދިއްލުމެއް ނުހުންނާނެއެވެ.“ (رواه مسلم)

ليلة القدر ގެ މަތިކަން: އެރޭގެ މަތިކަމުގެ ދަލީލުތަކުގައި
އަންނަނިވި ކަންކަން ހިމެނެއެވެ. އެރޭއަކީ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވި
ބާވައިލެއްވި ރޭ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى
لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ ﴾ އެރޭއަކީ ބަރަކާތް ލިބިގެންވާ ރެއެކެވެ. ﷲ ތަޢާލާ
ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةٍ مُّبَٰرَكَةٍ ﴾ އަދި އެރޭ
އަހަރުމަތީގައި ރިޒުޤު ތަކަތި ކަނޑައަޅުއްވާ ﷲ ތަޢާލާ ލިޔުއްވާވަޑައިގަނެވެ.
ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴾ އެރޭއަކީ
ހުކުމްތަކާއި ބަރަކާތާއި މަލާއިކަތުންގެ މަޚްލޫޤުންނާއި ބިމަށް
ފައިބާވަޑައިގަންނަވާ ރެއެކެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ تَنَزَّلُ
ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ﴾ އެރޭގެ އަޅުކަން 1000
މަސްވަންދެން ކުރާ އަޅުކަމަށްވުރެ ރަނގަޅެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ.
﴿ لَيْلَةُ ٱلْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴾ އެރޭއަކީ އެއްވެސް ނުރައްކާތަކެއް
ނެތް އަމާން ރެއެކެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ سَلَٰمٌ هِىَ
حَتَّىٰ مَطْلَعِ ٱلْفَجْرِ ﴾ އަދި އެރޭ އަޅުކަން ކުރާ މުއުމިނުންގެ ފާފަ
ﷲ ތަޢާލާ ފުއްސަވާދެއްވާކަން ޙަދީޘްގައި އައިސްފައިވެއެވެ.
(مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَاناً وَاحْتِسَابًا غُفِرَلَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ)
ﷲ ތަޢާލާ އަޅަމެން އެންމެންނަށް މިމަތިވެރި ރޭގެ ސަވާބު ލިބިވަޑައި
ކުރައްވައި ދެއްވާށިއެވެ!

އިސްލާމްދީނަކީ ލުއިފަސޭހަކަމުގެ ގޮތާ ދީނެކެވެ.

މުނާ އަންވަރު ޙަސަން

އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލު ހުއްޖަތްތަކީ އުރީންގައި ލިޔެވިފައިވާ ތަކެތީފުޅުތަކާއިވާ ލުއިފަސޭހަކަމެވެ. ދީނުގެ ހުކުމްތަކުގައިވެސް މީސްތަކުންގެ ހިތްއިން ދަތިއުނދަގޫތައް ނައްތާލެއްވުމާއިވާކަމެވެ. އިންސާނާގެ ބާރުތަކަށް އަންނަ ބަދަލަކީ ފަރުޤުގެތަކަށްވެސް އިސްލާމްދީން ރިޢާޔަތް ކޮށްފައިވެއެވެ. އުޅުމަށްވުރެ ތަކުލީފުގައި އޭނާގެ ނަފްސަށް އުފުލުމަށް ކުޅަދާނަވާ މިންވަރަށް ދީނުގެ ކަންތައް ވަކި ލުއިފަސޭހަ ކަންތައްތަކުގައެވެ.

އެހެންކަމުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތަކީ ޢަދުލުވެރި މުދަލުގެ ޝަރީޢަތެކެވެ. އަދި ކަންތައްތަކުގައި މެދުމިން ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރުއެޅުމަށް ނަމަވެ. އުނދަގޫކަމުގެ ދަތިކަމުގެ ލައްވާލައިގެ ނުވާނެ. ކުރިގެ އުނދުގޮތްތަކާއި މީހުންގެ މަސައްކަތް ލައްވާލައިވާ ލޯބި، ދަތިއުނދަގޫގެ ބާރުގެ މަތިކަމުން މީހުންމަތީގެ މީހުންގެ މަސައްކަތް ލައްވާލައްވަނުވެއެވެ. އެކަންތަކަށް ލުއިކުރައްވައި، މާތް الله ވަނީ މީހުންމަތީ މާތް ކުރައްވާލައްވާފައެވެ. މިސާލުގެ ގޮތުން ތަޢާލާ ބާރުތަކުގައި ނަފުސް ދެވުނުކުރުމަށް، ލައިގެންހުންނަ ހުރިހާ ނަފީސްވުން އެތަނުން ކަނޑައި ނުވާމައި، އެހެންނަމަ ކުރުމަށް ހުއްޓާކަށް ތަކުލީފުވާ ތަންތަނުގައި ނޫނީ އަހުރެން ނުކުރުން ފަރަކަތްތަކެވެ.

ޢާއިޝާގެ ފާނުގެ އަރިހުން ރިވާވެގެން ވެއެވެ. ޙަދީޘް ރަސޫލާ އެކަމަނާގެ އަރިހުން ވަޑައިގެން ވަޑައިގެންނެވި، އެކަމަނާގެ އަރިހުގައި އަންހެނަކު އިންނެވެ. ރަސޫލާ، ޢާއިޝާގެ ފާނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ ކާކު ބައިކޮޅެކެވެ؟" ޢާއިޝާގެ ފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭނާ މިވަނީ ބަކަރުއެއްގެ. އެކަމަނާގެ ނަމާޒުގެ ވާހަކައެވެ ވިދާޅުވާ ދެއްވިއެވެ." ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. (مَهْ عَلَيْكُمْ مِنَ الْعَمَلِ مَا تُطِيقُونَ فَوَاللَّـــهِ لاَ يَمَلَّ اللَّـــهُ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى تَمَلُّوا وَكَانَ أَحَبّ الدّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ) މާނައީ: "ހުއްޓާލާށެވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރެވޭނެ ވަޒީފާތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުއްޓާށެވެ. މާތް الله ގެންދެވުމައި ވިދާޅުވަމުގެ. ތިޔަބައިމީހުން ފުރިވެއްޖެއްޔާމުން ދޫކޮށްލައްވަން، الله ފުރިވެ ވޮޑިގެންނެވީ ނޫނެވެ. ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން މާތް الله ގެ ހަޟްރަތުގައި އެންމެ ލޯބިވާކަން ބޮޑީ، އެކަމެއްގައި އަބަދުން ދެމިހުންނަކަމެކެވެ."

ރަސޫލާ ﷺ އެކަލޭގެފާނުގެ މާތް ޙަޔާތްފުޅުގެ ދުވަސްވަރު ދީނުގެ ލުއިފަސޭހަކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައިވެއެވެ. އަލްބުޚާރީ އަބޫހުރައިރާގެ އަރިހުން ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްއެއްގައި މާނަކުރައްވާފައިވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން އިސްލާމްދީނަކީ ލުއިފަސޭހަ ދީނެކެވެ. އެދީނަށް ޒިމްމާވާ މީހުން ހަރުކަށިކުރާނަމަ ދީނަށް އެމީހުން ބަލިކޮށްލާނެއެވެ. ދުރަކަށް ނުދެވޭނެއެވެ. (އެބަހީ: އެކަންތައް

ކުރުމަކީ ތިމާގެ ނޫނެއްކަމެއް ނޫނެވެ.) ވީމާ، ބިލާއިބުނުބުން ފެއްޓިގެން ދިރިއުޅުމުގައި ލުއިކޮށް ހަދާށެވެ. އަދި ބިލާއިބުނުބުން ކަންތައްތައް ކުރުމުގައި ދަންފަޅުތަކާ ހެންދުނުވަރާ ރޭގެ ބައެއްގައިވެސް ވިދާޅުވެ (އަޅުކަންކުރުމުގައި) އެހީތެރިކަން ހޯދާށެވެ."

ރަސޫލާ ﷺ އެކަލޭގެފާނުގެ އަޞްޙާބުން އިޙްސާން ޚިޔާލު ކަމުގެ ބޮޑު ރައްކާތެރިކަމުން ދެކެވަޑައިގެންނެވެ. ޢަބޫ ޖުޙައިފާ ބިން ޢަބްދުﷲ ޞިއްޙަތެއް ސަލްމާނާއި ކަމަކަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ބަހުގެ ދީނުމަތީ ރަސޫލާ ހިތާމަކުރެއްވިއެވެ. أبي جُحَيفَةَ وَهْب بن عبد الله ﷺ ގެ އަރިހުން އަލްބުޚާރީ ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްގައި މާނަކުރައްވައެވެ. "ރަސޫލާ ﷺ ވަނީ ސަލްމާނުގެފާނާއި أبي الدرداء އާއި އަޚުގެ ބަންދުކުރައްވާފައެވެ." ސަލްމާނުގެފާނު أبي الدرداء ގެ ގެޔަށް ޒިޔާރަތް ކުރެއްވިއެވެ. ސަލްމާނުގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގެންނީ أبي الدرداء ގެ އަނބިކަނބަލުން އުފާވެރި ހުދުތަކެއް ކަނޑައިގެން ހުރިއިރުއެވެ. ސަލްމާނުގެފާނު އެކަމަނާއާ ސުވާލު ކުރެއްވިއެވެ. ކީއްވެގެންތޯ؟ އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ! ކަލޭގެފާނުގެ އަޚް أبي الدرداء އަކީ ދުނިޔޭގެ އެއްވެސް ބޭނުމެއް ނުވާ މީހެކެވެ. أبي الدرداء ގެ އަރަ ވަޑައިގެން ކާން ސަލްމާނުގެފާނަށް ކާއެއްޗެއް ތައްޔާރު ކުރިއެވެ. ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ފަރިއްކޮޅުވާށެވެ. އަޅުގަނޑު ރޯދައެވެ. ސަލްމާނުގެފާނު أبي الدرداء އަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ފަރިއްކޮޅުނުވާނަމަ، މިވަން ކަލޭގެފާނުވެސް ފަރިއްކޮޅުނުވާނަމެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެހެންވިދާޅުވުމުން أبي الدرداء ، ސަލްމާނުގެފާނު އަރިހުގައި ފަރިއްކޮޅުވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ރޭގަނޑުވުމުން، أبي الدرداء އަޅުކަން ކުރެއްވުމަށް ތެދުވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ސަލްމާނުގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ވަޑައިގެން އަވަހާރަފުޅު ލައްވާށެވެ. އެއަށްފަހު އަނެއްކާވެސް އަޅުކަން ކުރެއްވުމަށް ތެދުވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ސަލްމާނުގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ވަޑައިގެން އަވަހާރަފުޅު ލައްވާށެވެ. ރޭގަނޑުގެ ފަހުބައިގައި أبي الدرداء އަށް ސަލްމާނުގެފާނު، ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން ތެދުވެވަޑައިގެންނަވާށެވެ. އެއަށްފަހު އެދެބޭކަލުން ނަމާދު ކުރައްވައިފިއެވެ. ސަލްމާނުގެފާނު أبي الدرداء އާއި މުޚާޠަބުކުރައްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. "ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް ކަލޭގެފާނުގެ މައްޗަށްވާ ޙައްޤުތައް އޮތެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ނަފްސުގެ މައްޗަށްވާ ޙައްޤުތައް އޮތެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ މައްޗަށްވާ ޙައްޤެއް ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި އޮތެވެ. ކޮންމެ ޙައްޤުވެރިއެއްގެ ޙައްޤު ދެއްވާށެވެ." ރަސޫލާގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެން އެވާހަކަ ވިދާޅުވުމުން، ޙަދީޘް ކުރެއްވިއެވެ. "ސަލްމާނު އެވިދާޅުވީ ތެދުބަހެކެވެ."